

## Ajánló

**Fellegi Borbála: Út a megbékéléshez. A helyreállító igazságszolgáltatás intézményesülése Magyarországon. Napvilág Kiadó, Budapest, 2009. 380 oldal. 2 900 Ft.**

A könyv a helyreállító (resztoratív) igazságszolgáltatás elméleti hátterét, gyakorlati alkalmazásait, nemzetközi elterjedtségét, a magyarországi intézményesülés folyamatát és a jelenlegi büntetőjogi közvetítői (mediációs) rendszer jellegzetességeit tekinti át, ugyanakkor képet fest egy, a jogalkalmazókat érintő – interjúkra épülő – kutatáson keresztül a hazai bírák és ügyészek mediációval kapcsolatos véleményéről is.

A szerző pszichológiai, szociálpolitikai, szociológiai, kriminológiai és jogi szempontokat egyaránt figyelembe vett nagyszabású, összefoglaló jellegű munkája elkészítésekor. Fellegi Borbála könyvében arra keresi a választ, hogy a resztoratív szemlélet hogyan segítheti a gyermek- és családvédelem, az oktatás, a közösségépítés, a szociális és mentális segítség, az egészségvédelem, a foglalkoztatás, a jogvédelem, a bűnmegelőzés, az áldozatvédelem, valamint az igazságügy területeit a társadalmi feszültségek hatékony feloldásában.

A kötet anyaga öt fejezetre oszlik. Az első, bevezető fejezet – többek között – a helyreállító igazságszolgáltatási szemlélet legfontosabb tudnivalóit, a szerző hipotéziseit, a kutatás módszertanát ismerteti. A második fejezet a helyreállító igazságszolgáltatással kapcsolatos háttérismereteket foglalja össze. A harmadik anyagrész a resztoratív szemlélet magyarországi múltját és jelenét állítja az olvasó elé. A negyedik fejezet a helyreállító igazságszolgáltatást az ügyészek és a bírák véleményén keresztül mutatja be. Az „Út a megbékéléshez – Hol tartunk most?” című utolsó fejezet a kérdéskör szakmapolitikai dilemmáit veszi sorra, illetve a helyreállító igazságszolgáltatás magyarországi rendszerét elemzi a SWOT-analízis segítségével.

**Ius et legitimatio. Tanulmányok Szilbereky Jenő 90. születésnapja tiszteletére. Szerkesztette: Szabó Imre. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2008. 377 oldal. Ár nélkül. (A Pólay elemér Alapítvány Könyvtára 23.)**

A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszékén készült kötet dr. Szilbereky Jenőt, a polgári eljárásjog professzorát köszönti. A könyvben található több mint húsz tanulmány közül azt a kettőt emeljük ki, amelyek szorosabban kapcsolódnak a büntetőjog, s ezen keresztül a börtönügy témaköréhez.

Balogh Elemér jogtörténeti tanulmánya a „A szabadságvesztés jogintézménye az 1830. évi magyar büntetőtörvény-tervezetben” címet viseli. Ehhez a törvény-tervezethez egy önálló jogforrásnak szánt melléklet készült, amely a

*Tractamentum captivorum* címet viselte. Ez a jogforrás a szabadságvesztésre ítélttekkel kapcsolatos bánásmódot viszonylag részletesen szabályozta, s világos különbséget tett a fogvatartottak két csoportja – a letartóztatottak és az elítéltek – között. A szerző szerint a *Tractatum captivorum* a magyarországi börtönbüntetés normatív szabályozására tett első kísérletnek tekinthető.

Nagy Ferenc tanulmánya a fiatalkorúak új svájci büntető törvényét ismereti, illetve értékeli a magyar megítélés szemszögéből nézve. (A jelenlegi hatályos svájci jogban a fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjog már nem az általános Btk. alkotórésze, hanem külön, önálló törvényben kapott helyet.) A szerző szerint a svájci törvényben szembeötlő a szabadságelvonás-büntetés – hazai szemszögéből nézve – rövid tartama. Nagy Ferenc ehhez kapcsolódva a következőket írja: „...a jelenleg hatályos fiatalkorúakra vonatkozó magyar szabályozás és a hazai Btk. új általános részi hivatalos törvénytervezete is ebből a szempontból igencsak punitívnek [büntetőnek] és távolról sem előre mutatónak minősíthető, hasonlítva az itt bemutatott svájci törvényhez”.

**Kádár András Kristóf – Tóth Balázs – Vavró István: Védtelenül. Javaslat a magyar kirendelt védői rendszer reformjára. Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2007. 140 oldal. Ár nélkül.**

Kádár András Kristóf szerint a nehéz anyagi helyzetben lévő terheltek jogi segítséghez való hozzájárítása a büntető eljárásjog egyik fontos garanciális kérdése. A rászorulóknak ingyenes és kellőképpen hatékony védelmének biztosítása állami kötelesség, amely a nemzetközi jogban gyökerezik, illetve levezethető az Alkotmány megfelelő szakaszaiból. A magyar kirendelt védői rendszer alapvetően az „igazságszolgáltatás érdekében” alapul, és csak másodlagosan játszik benne szerepet a terhelt rászorultsága.

A hazai kirendelt védői rendszer átalakítása érdekében a Magyar Helsinki Bizottság egy programot (Büntetőjogi Segítségnyújtási Program) dolgozott ki, amelynek működését a Holland Külügyminisztérium MATRA programja és az Európai Bizottság anyagi támogatása biztosította.

A könyv tartalma hat fejezetből tevődik össze. Az első fejezet a magyar kirendelt védői rendszer strukturális problémáit tárja fel. A második anyagrész a Magyar Helsinki Bizottság által kidolgozott Büntetőjogi Segítségnyújtási Programot ismerteti. A harmadik gondolati egység a Program gyakorlati működését – együttműködés a rendőrséggel, az ügyvédekkel, a programban vitt ügyek áttekintése – írja le. A negyedik fejezet a Program hozadékait foglalja össze. Ezt követően a Program tapasztalatainak értékeléséről olvashatunk. (Az értékelés a Bizottság széleskörű, valamennyi közreműködő felet érintő kérdőíves felmérése alapján készült.) Az utolsó fejezet fogalmazza meg a kirendelt védői rendszer reformjára tett javaslatokat.

**Kállai Ernő: Beszámoló a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának tevékenységéről, 2008. Országgyűlési Biztosok Hivatala, Budapest, 2009. 249 oldal. Ár nélkül.**

Kállai Ernő a könyv bevezetőjében – a 2008-as évről szólva – utal arra, hogy a korábban még csak szemérmesen megfogalmazott kirekesztő és gyűlölködő tartalmak már az általános közbeszéd részeivé váltak. A gyűlöletbeszéd elsődleges célpontja a cigányság lett. A kialakult helyzetért a kisebbségi ombudsman a politikai elitet teszi felelőssé, amely „gyakran képmutató és kétértelmű nyilatkozatokat tett”, ugyanakkor elismeri, hogy a roma politikai elit sem mentes a hibáktól.

A kötet tartalma három fejezetre épül. Az első fejezet a kisebbségi autonómia érvényesülésével kapcsolatos tapasztalatokat foglalja össze. A törvényi szabályozástól kezdve, a kisebbségi önkormányzatok működésének nehézségein keresztül, a kisebbségi oktatás témaköréig szerteágazó problémakört fog át ez az anyagrész. A második fejezet a hátrányos megkülönböztetés elleni fellépés területeit tekinti át, külön kitérve a romák elleni támadásokra. A harmadik fejezet a kisebbségi biztos kapcsolatrendszerét (kapcsolat a civil szervezetek, a tudomány világával, a nemzetközi szervezetekkel stb.) térképezi fel. A könyv statisztikai jogszabálymutatóval, illetve statisztikai táblázatokkal zárul.

Utóbbiakat tanulságos alaposabban tanulmányozni. 2008-ban a kisebbségi ombudsman hivatalában az ügyek száma (1033 ügy) – a 2006-os évhez viszonyítva – megduplázódott. A kiadvány szövegszerűen ugyan nem tér ki a büntetés-végrehajtás működését érintő ügyekre, azonban a statisztikákból meg tudható, hogy 2008-ban 31 ügy – az összes ügy 3%-a – érintette a büntetés-végrehajtást. (Összehasonlításképpen: 67 ügy – az összes ügy 6%-a – vonatkozott a rendőrség munkájára.)

**Kriminológiai tanulmányok, 46. Szerkeszti: Virág György. OKRI, Budapest, 2009. 314 oldal. Ár nélkül.**

Az 1962 óta megjelenő kiadványsorozat legújabb kötete, a hagyományokat követve, az Országos Kriminológiai Intézet munkatársainak elmúlt évi kutatási eredményeibe nyújt betekintést.

Borbíró Andrea tanulmánya a prevenció, a bűnmegelőzési politika és a büntető igazságszolgáltatás kapcsolatrendszerét vizsgálja. Vig Dávid dolgozata a határozatlan ideig tartó szabadságelvonás európai körképét tárja az olvasó elé. Antal Szilvia, Nagy László Tibor és Solt Ágnes tanulmánya az életfogytig tartó szabadságvesztés empirikus vizsgálatának eredményeit tartalmazza. Bárd Petra dolgozata az Európai Unió a terrorizmus elleni tett intézkedéseit és a jogállamiság összeférhetőségének kérdését elemzi. Kiss Anna tanulmánya az Európai Ügyész intézményének lehetséges jogkörét járja körül. Barabás A. Tünde és Windt Szandra dolgozatának célja, hogy megvizsgálja: a mediáció alkalmazása a hazai büntetőeljárásban milyen változásokat hozott az ügyészi

munkában. Mészáros Ádám tanulmányában a „társadalomra veszélyesség” jogi kategóriával kapcsolatban fejt ki gondolatait. Parti Katalin dolgozata az ész és a magyar fiatalok látens devianciáit, a családhoz és a kortársakhoz való kötődésüket hasonlítja össze. Kerezsi Klára és Kó József tanulmánya a 15 éves DADA-programot értékeli. Gyurkó Szilvia és Virág György dolgozata a bűn és a gyermekek médiabeli ábrázolását állítja középpontba. Tilki Katalin és Dunavölgyi Szilveszter tanulmánya a vám- és pénzügyőrség a környezetvédelemben betöltött szerepét mutatja be.

**Szigorúan ellenőrzött iratok. A magyar igazoltatási gyakorlat hatékonyságáról és etnikai aspektusairól. Kutatási jelentés. (Szerzők: Kádár András Krisztof, Körner Júlia, Moldova Zsófia, Tóth Balázs.) Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2008. 74 oldal. Ár nélkül.**

A kötet a STEPSS (Strategies for Effective Police Stop and Search – Hatékony rendőrségi igazoltatási stratégiák) program tapasztalatait tárja az olvasó elé. A program Magyarországon a Magyar Helsinki Bizottság, az Országos Rendőr-főkapitányság és a Rendőrtiszti Főiskola együttműködésében valósult meg. A program működésének anyagi forrását az Európai Bizottság AGIS programja és a Budapesti Nyílt Társadalom Intézet Alapítvány (OSI) biztosította.

A 2007-ben lezajlott kutatás kimutatta, hogy Magyarországon az évente 1 000 főre jutó igazoltatások száma meglepően magas más európai országok adataihoz képest. Egy másik fontos következtetés, hogy az igazoltatások aránytalanul érintik a romákat. Míg a romák aránya az összlakosságon belül 6 és 8 százalék között van, a mintákban a rendőrök által romaként azonosított személyek az igazoltatottak 22%-át tették ki. A kutatási eredmények azt bizonyították, hogy nincs különbség a romák és a nem romák igazoltatásának eredményessége között, mivel a felmérés három helyszínén (Budapest VI. kerületében, Szegeden és Kaposvárott) a romákat érintő igazoltatások 22%-át és a nem romákat érintő igazoltatások 21%-át követte valamilyen további rendőri intézkedés. A bűncselekmény gyanúja miatt indított igazoltatások esetén pedig a nem romákkal szemben foganatosított intézkedések bizonyultak a hatékonyabbnak.

A kutatás alátámasztotta azt az állítást, hogy az etnikai profilalkotás jelen van a magyar rendőrség intézményes gyakorlatában is. Tóth Balázs szerint „ahhoz, hogy a rendőrök gondolkodását meg tudjuk változtatni és egyben javítsuk az igazoltatási gyakorlatot, elengedhetetlen módosításokat, reformokat véghezvinni a rendőrségi tevékenység több területén is”.

*(Válogatás a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Szakkönyvtára legújabb szerzeményeiből)*